

TĒ 27 CHIUⁿ KUT-CHĪH

Tē it sòe **lân-san** hit hō kut-chih ê chêng, khàn-hō m̄-bián lóng chai. Nā chai kut-chih ê iân-kò, kap kúi-nā khoán kut-chih ê iàu-kín chêng, í-kip khah-siōng teh ēng ê tī-liâu, chiū hó.

Tē it iàu-kín tiòh chai, chiū-sī kiù-hō siū-siong ê lāng, m̄-bián tì-kàu hō i khah siong-tiōng; chhin-chhiūⁿ siū-siong ê lāng, kut tú-á chih ê sī, í-keng put-chí thiàⁿ, chin kan-khó, nā bô lāng lâi chiàu-kò, hit ê khó-thàng òe koh khah tâng. Khàn-hō iā tiòh chai sím-mih khoán ê kut-chih, eng-kai tiòh ēng sím-mih khoán ê tī-liâu.

Kut-chih ê sò-in (素因, *Predisposing causes*) :

1. Siàu-liân lāng, kut iáu-bē chiáⁿ tēng.
2. Lāu lāng, kut khah chhè.
3. Chòe kang, ūn-tōng ê kè-thâu; lāng tī tōa ki-khì ê tiong-kan chòe kang.
4. Kut ū pīⁿ-ê, khah khòai chih.
5. Lāng ū sîn-keng pīⁿ, i ê kut òe khah khòai chih

Kut-chih ê gōan-in (原因, *Etiology*) :

1. Sī ūi-tiòh pòah-tiòh, tōng-tiòh, hit ê siū-siong ê só-chāi kut tng-khì. Iā ū hit hō siū-siong kap kut-chih ê só-chāi bô siāng ūi, in-ūi lāng seng-khu bô lát ê kut khah khòai chih.
2. Kun-bah hut-jiân kiu ân, òe hō kut siū-siong. Chhin-chhiūⁿ lāng beh pòah-tó ê sī, tōa-thú chêng-bīn ê kun-bah kiu-ân, chhut-lát ài bián-tit pòah-tó, chiū tì-kàu hō chhek-kài-kut sòa chih-khì.
3. Sī chhut tī chū-jiân lâi-ê, chhin-chhiūⁿ pīⁿ-lāng ū-ê in-ūi iām-chêng, hit ê kut bô lát, á-sī in-ūi ū sîn-keng pīⁿ, á-sī kut sīⁿ chêng-iōng, òe hō kut ka-kī tng-khì.

Kut-chih ê hêng-chōng :

1. Kan-ta kut-chih, tī phê-hu lóng bô sún-siong, kiò-chòe tân-sún-seng-kut-chih (單純性骨折, *simple fracture*) .
2. Siū-siong ê só-chāi, kut-chih, phê-bah ū chhòng-siong, kiò-chòe hok-cháp-seng-kut-chih (複雜性骨折, *compound fracture*; tē 212 tô) .

Kut-chih ê khin tâng hun saⁿ téng :

1. Kut-chih tng kàu lī, kiò-chòe ôan-chôan-kut-chih (完全骨折, *complete fracture*; tē 219 tô) .
2. Kut-chih iáu-bē tng-khì, kiò-chòe put-ôan-chôan-kut-chih (不完全骨折, *incomplete fracture* tē 213 tô) . Che khah-siōng sī sòe-hàn gín-á chiah ū chit hō.
3. Kut í-keng lóng phòah chhùi, kiò-chòe hún-chhùi-kut-chih (粉碎骨折, *comminuted fracture* tē 214 tô) .
4. Kut-chih ê khoán-sit kap pō-ūi, hôaiⁿ, khiā, siā, S-jī, T-jī, Y-jī.

Kut-chih-bé ê lú-háp kàu hó ê sūn-sū, tãi-khài sī chiàu ē-tóe : Kut-chih liáu-āu tī nng pêng chih-kut ê tiong-ng, nā saⁿ óa hó-sè, tùi kut-bé só lâu-chhut-lâi ê huì òe kian-tēng, chòe kiò, hō siang-pêng ê **kut-sin-siⁿ**-sòe-pau lâi chòe bah-gê-chor-chit, lâi saⁿ-liân. Chiah ê siⁿ sin kut ê sòe-pau tãi-pō-hūn, sī tùi kut-mòh lâi siⁿ; sió-pō-hūn sī tùi kut, kap kiát-tè-chit lâi siⁿ. Chit ê sin siⁿ ê kut sī nng, tiòh keng-kè khah kú chiah òe pīⁿ-chiáⁿ tēng-kut. Só-í khàn-hō ê lāng tī chit ê tiong-kan, beh hō pīⁿ-lāng ê seng-khu tín-tāng, tiòh sió-sim chiàu-kò. Kut lú-háp ê khoán-sit, khòaiⁿ tē 215-218 tô chiū liòh-á òe chai.

Kut lú-háp ê sī-jit ê chòe chió, chiū tiòh khòaiⁿ hit ê kut tōa sòe ê cheng-chha lâi hun-piat; chhin-chhiūⁿ chhiú-chng-thâu-á ê kut, tãi-khài tiòh saⁿ lé-pài-kú, chiah òe thang chiap kàu gōan-chôan; nā tōa-thú-kut, tiòh cháp-lé-pài, á-sī khah kú, chiah òe tit thang chiap kàu chiàu-chng. Iā tiòh hun-piat siàu-liân lāng kap lâu-ê, in-ūi lâu lāng ê kut, khah oh saⁿ-liân. Tī chia só kóng ēng saⁿ lé-pài, á-sī cháp lé-pài, put-kò kan-ta òe chiong kut chiap hō i **saⁿ-chiáh-chhēng**, nā ài tit hō i kap hó kut siāng chit iūⁿ, tiòh kè lāk gèh-jit-kú.

Kut-chih ê só-chāi, ū-sī phê-nih sui-jiân bōe tōa hōai-khì, chóng-sī kün hit ki kut ê kun-bah, kiát-tè-chit, tek-khak lóng siū-siong. Ū-ê tùi gōa-bīn khòaiⁿ, phê-nih lóng bô sió-khóa ū sún-hōai, m̄-kú lâi-bīn ê kut í-keng tng, hit ê kun-bah, kiát-tè-chit, thang chai iū-gōan ū siū-siong. Chit ê iân-kò, ū-sī hō hit ê chih ê kut ê mī (tē 219 tô) tī lâi-bīn lâi lòe-lâi lòe-khì,

m̄-tān-nā siong-tiòh kun-bah, kiát-tè-chit, lián huìh-kng, sîn-keng, kap chōng-khì; chit ê lí-khì koan-hē tī tī-liâu ê hoat-tō, sī put-chí iàu-kín, m̄-thang m̄-chai.

Chèng-chōng :

1. Siong.
2. Kut kahh khòai tín-tāng.
3. Nā bong-tiòh tī kut-bé ũ chhut saⁿ bôa ê siaⁿ.
4. Put-chèng ê ũi-tì (不正位置, *deformity*) .
5. Thiàⁿ, kap koan-lêng-chó-gāi (官能阻碍, *loss of function*) .
6. Ēng X-kng-sòaⁿ chiò, chiū òe chai chih ê só-chāi (tē 220 tô) .

Chit só-chāi piàn i ê hêng-chōng, chhin-chhiūⁿ ũ chit só-chāi in-ŭi huìh siáp-chhut-lâi, á-sī hoat-iām ê iân-kò, á-sī siong ê kut chiap liáu bē pīⁿ-chiàⁿ, hit ê hêng-chōng **kóe-piⁿ** ê khoán. Ū-sī khòaⁿ liáu kahh té, chhin-chhiūⁿ chit kha pí hit kha kahh té, á-sī chit ki ũ oan-khiau.

Ūn-tōng ê khoán-sit kap pêng-siōng-sī ũ koh-iūⁿ, chhin-chhiūⁿ chhiú bōe kiáh-khí-lâi, á-sī bōe kiáⁿ lō. Án-ni chai pīⁿ-lâng ê kut ũ chih á-bô, i-seng ũ-sī ěng chhiú lâi bong i siū-siong ê só-chāi, hō i tín-tāng, án-ni lâi chhi i ê kut ũ sún-hōai á-bô; bong khòaⁿ hit ê siū-siong ê só-chāi, nā liòh-á ũ saⁿ-bôa ê kám-kak, chiū thang chai hit ê kut tiāⁿ-tiòh í-keng tng-khì. Chóng-sī khàn-hō ê lêng nā tú-tiòh chit khoán ê pīⁿ, tiòh hō siū-siong ê só-chāi an-chēng, m̄-thang hō i tín-tāng, kàu i-seng lâi khòaⁿ.

Ū-sī siū-siong ê kut, chiap liáu bô tit, hit ê iân-kò; in-ŭi bô tú-hó háp tī hit ê hoat-tō; ũ-sī lóng chiap bô háp (tē 217 tô) ; ũ-sī chih ê kut hit nng thâu, sī ěng **kiát-tè-chit** lián-háp-teh. Ū-sī chiap liáu m̄-hó, kut-chih ê só-chāi chhin-chhiūⁿ koan-chat, kiò-chòe ké-koan-chat.

Tī-liâu kap khàn-kò ê hoat :

Tī chia beh kóng-khí :

1. Kiù-kip-hoat, hō tú-á kut-chih ê pīⁿ-lâng, m̄-bián hō i ke sún-siong.
2. Kng pīⁿ-lâng ê hoat-tō.
3. Pī-pān pīⁿ-lâng beh tó ê bîn-chhng, kap an-ti pīⁿ-lâng ê hoat.
4. Tī-liâu-hoat, chiap-háp chih-kut, kap tiòh ěng sím-mih khoán ê hù-bók ê hoat.

Nā khan á-sī chhah pīⁿ-lâng, bô **chám-jian** sió-sim, tiòh-siong hit só-chāi lâi-bîn ê kun-bah kap gōa-bîn ê phê lóng òe hō hit ki chih ê kut ê **mí-kak** lòe pháíⁿ-khì; koh nā bô sió-sim lâi kng, òe hāi-tiòh huìh-kng kap sîn-keng, lóng òe in-ŭi án-ni sún-hōai.

Nā hō pīⁿ-lâng tín-tāng, tek-khak tiòh ũ chit lêng choan-choan lâi chiàu-kò hit ê tiòh-siong ê só-chāi. Sui-jian sī sió-khóa, lóng m̄-thang liòh-á chhò-gō, lâi tng-tiòh. Nā-sī kha-kut siū-siong, chiū bôh-tit hō i nng ki kha tui-lòh-lâi. Hoat-tō sī ěng nng ki chhiú chhut lát, lók tiāⁿ chih-kut ê siang pêng, chit chhiú chit pêng. Tī kiù-kip ê sí, nā bô tú-hó háp-sek ê hù-bók, eng-kai tiòh chiong pát mih lâi thòe. Chhin-chhiūⁿ **sam-phê**, chhâ-kùn, hō-sòaⁿ, chheh, sàu-chiú, kàu chóa, kap it-khai só ũ kahh ngī-chit ê mih, lóng thang ěng. Nā bô pheng-tòa, chiū ěng chhiú-kun, iā m̄-bián **khu-tiòh** ěng sím-mih khoán ê pheng-tòa; ták hāng thang chiām thòe ěng (tē 221 tô) .

Nā-sī chit kha kut-chih, hit ê siū-siong ê só-chāi ěng mih pau hó, iā thang ěng hit ki hó ê kha lâi chòe hù-bók, chiong nng ki kha chòe chit-ē khún-khí-lâi (tē 222 tô) .

Pīⁿ-lâng ê **i-chiūⁿ**, tī kiù-kip ê sí, m̄-bián ká i òaⁿ, kàu i-tīⁿ liáu-āu, chiah sió-sim ká i thng-khí-lâi, m̄-thang kháp-tiòh siū-siong ê só-chāi.

Nā-sī lêng ê chhiú-kut chih-khì, khiok thang ká i chhah-teh, hō i ka-kī kiáⁿ. Nā-sī kha-kut chih-khì, tiòh siat-hoat lâi ěng kng-ê (tē 224-225 tô) . Pīⁿ-lâng seng-khu-ē tiòh ké hō i pīⁿ, hō i chāi, m̄-thang ěng òe tín-tāng ê pang, á-sī bōe **chū-chāi** ê mih; iā tiòh hō pīⁿ-lâng tó hō pīⁿ chiah thò-tòng. Tiòh ká siū-siong ê lêng kah hō sio, bôh-tit hō léng-tiòh.

Tiòh chhòng bîn-chhng hō pīⁿ-tháⁿ, m̄-thang hō òe tín-tāng. Hit ê kún tī kha ê só-chāi, eng-kai tiòh pí kún thâu-khak ê só-chāi liòh-á kahh kôaiⁿ. Tī jiók-á-ē tiòh hē pang hō i chū-chāi.

Ká pīⁿ-lâng thng saⁿ, tī i só tó ê pang, á-sī tī pīⁿ-chhng lóng òe ěng-tit. Tiòh tãi-seng tui hit ê bô siū-siong ê chhiú á-sī kha lâi thng-khí-lâi, thng liáu tiòh sòe-jī bân-bân ká hē bîn-chhng. Tiòh ũ-pī chím-thâu, soa-tē-á kap hù-bók.

Chéng-tùn ê hoat-tō, eng-kai tiòh chiong siū-siong ê kut, chiàu-kū tui hō háp-háp, ěng hù-bók lâi khún hō hó, hō i lóng bōe sió-khóa tín-tāng sóa khui, hit ê kut ka-kī chiū òe seng-tióng lâi lú-háp. I-tī kut-chih ê sí, i-seng ũ-sī hō lêng phiⁿ bâ-chùi-iòh, án-ni kahh khòai chhiâu.

Hù-bók ũ nng khoán, chit khoán sī ngī-ê, chit khoán sī nng-ê. Ngī ê hù-bók sī tēng ê mih chòe-ê, thih kap chhâ ê lūi, ēng háp-chhùi-ko-liâm-pò, kap pheng-tòa, pák tī pīⁿ-lâng siū-siong ê só-chāi. Nng hù-bók sī chit khoán, òe chiàu sin-thé ê hēng-chōng, hit hō hù-bók. Phì-lūn kut-chih ê só-chāi gōan-pún sī bô pīⁿ, nā ēng ngī ê hù-bók tiāⁿ-tiòh sī bô háp-sek. Hit ê kut-chih ê só-chāi, chhiâu hó-sè liáu-āu, ēng nng ê hù-bók, kóaⁿ-kín chiong siū-siong ê só-chāi khún pák hō hó-sè, hō hit ê bô pīⁿ tiòh-siong ê só-chāi òe háp chòe tui, thèng-hāu i ta ê sī, ka-kī chiū òe kian-ngī-lāi. Chit khoán ê hoat-tō, nā ēng tī seng-khu bô pīⁿ ê só-chāi, chiū-sī chhin-chhiūⁿ ēng chhiú ká i ngòeh-óa-lāi ê khoán.

Gooch-sī ê hù-bók sī pòh koh òeh ê pang, liâm tī pò-nih, lī-piān thang háp-óa á-sī thang ka, chiàu seng-khu ê chiu-úi (tē 226 tô).

Bô lūn ēng sím-mih khoán ê hù-bók, tiòh tãi-seng ēng mī-hoe kap pò, chiong siū-siong ê só-chāi pau hō hó, chiah ēng hù-bók lâi khún hō ân.

Chhâ chòe ê hù-bók ũ-pī-hoat :

1. Chiàu i-seng só hoan-hù ê hēng-chōng chòe chit pīⁿ pang thang chòe hù-bók ê lō-ēng.
2. Chiong pang sóe chheng-khì, phák hō ta.
3. Tiòh thèh chit tiâu nng koh íong ê pèh-pò. Chit ê pò tiòh pí só beh ēng ê pang ke khoa saⁿ pē. Chiong mī-hoe phò pīⁿ tī pò ê téng-bīn; lâi-bīn pau tām-pòh chhō-mī òe koh kah séng. Chiah chiong pò ut óa lâi pau mī-hoe. Mī-hoe tiòh tú hó, m̄-thang ke-thiⁿ, á-sī kiám-chió. Chiah chiong pò ê sio-kap-chhùi pāng bát, siang pēng-piⁿ tiòh pí pang kah khoa tām-pòh thang ut-óa. Thiⁿ hó, chiah pēng pēng chiong kap-chōa teh tī pang ê tiòng-kan. Āu-lāi ēng só chhun ut-kè-lāi ê pò, pāng tiâu tī pang ê āu-bīn. Koh siang-thâu-bé tiòh liōng pí pang kah tng tām-pòh thang ut jip. Pī-pān hó-sè mī-hoe m̄-thang siuⁿ tēng, á-sī siuⁿ nng. Khàn-hō tiòh tãi-seng liān-síp, kàu beh ēng ê sī chiah òe chiu-chì.

Nng hù-bók sī ēng phê-ê, á-sī ēng chiⁿ chòe-ê, á-sī ēng chiòh-ko-pheng-tòa (石膏) chiū-sī *plaster of Paris*.

Chiàu-kò kut-chih ê pīⁿ-lâng, siōng-siōng tiòh sió-sim, chim-chiok khòaⁿ tiòh tháu-khui khí-lāi, á m̄-bián, tiòh i-seng kóng, chiah thang. Nā-sī pīⁿ-lâng kóng thiāⁿ, á-sī in-úi pák liáu siuⁿ ân, tiòh ká i-seng kóng. Nā pák siuⁿ ân huìh-kng bōe liū-thong, á-sī chéng-khí-lāi, í-kip tng chhiⁿ-sek á-sī teh-tiòh sīn-keng hō i bâ-pì; nā chai chit hō ê tãi-chì, tiòh kóaⁿ-kín ká i-seng kóng. Nā bô sòe-jī òe siⁿ siong, chhin-chhiūⁿ jiòk-siong ê khoán. Chit hō tiòh sī-siōng tī-hông.

Iáu-bē ēng hù-bók kah tī pīⁿ-lâng, nā òe ēng-tit, tiòh seng ēng sat-bùn kap sio-chúí sóe kha á-sī chhiú, chhit hō i ta, chiah ēng *zinci oxidum* hún kap *acidum boricum* hún so. Nā beh ēng háp-chhùi-ko-pò, tiòh seng thì kha-chhiú ê mng. Nā ũ phòah-phê, tiòh chiàu i-seng só hoan-hù ê iòh, chhin-chhiūⁿ *unguentum zinci oxidi iū ká i kô*.

Beh chhòng hù-bók hō i tiâu, ũ-sī ēng kah íong ê pheng-tòa, se-iúⁿ-pò, á-sī háp-chhùi-ko-pò. Ū-sī ēng chit ki hù-bók, ũ-sī ēng nng saⁿ ki, chiàu kì tī ē-tóe.

Hù-bók ê kui-kú :

1. Hit ê koan-chat tī siū-siong ê téng-bīn pēng, kap ē-bīn pēng tiòh tiām-chāi.
2. Chhiú kap kha-chng-thâu-á m̄-thang khàm-bát; tui i ê sek-tī, kap sio-lō, òe thang chai huìh-sūn-khōan ê kóan-sit. Chng-thâu-á nā chhiⁿ-lám-sek, á-sī léng, pheng-tòa tiòh tháu-khí-lāi khòaⁿ.
3. Nā òe bián-tit, m̄-thang chiong pheng-tòa tīⁿ tī hù-bók kap sù-chi ê tiòng-ng.
4. Put-tōng-an-pó-hoat (不動安保法, *Immobilisation*): Nā beh hō sù-chi tiām-chāi, ũ-sī ēng soa-tē-á hē piⁿ-á, á-sī ēng chit-ê tīⁿ tī hù-bók. Nā-sī kha, ũ-sī ēng chit-ê tèk-piát ê kè, ká i tiâu phú (tē 227 tô). Nā-sī chhiú lâi pák tī chím-thâu iā hó.
5. Tiòh sī-siōng chhâ-khòaⁿ hù-bók ũ tú hó á-bô.

Kah-siōng ēng ê hù-bók sī tit-tit-ê, āu-bīn-ê, lâi-bīn ũ-kak-ê, gōa-bīn ũ-kak-ê.

Tit-tit ê hù-bók (*Straight splint*, tē 228 tô) : Ū-ê kah tng, ũ-ê kah té, i ê káu sī ¼ chì ½ chhùn, khoa 1 chhùn chì 6 chhùn. I ê chok-iōng sī kúi-nā khoán. Nā kah òeh kah té-ê, thang ēng lâi kah chng-thâu-á. Iā kah tōa-ê, ēng lâi hō koan-chat tiām-chāi, chhin-chhiūⁿ tiú-koan-chat, jiâu-óaⁿ-koan-chat, chhek-koan-chat. Nā beh ēng, kah-siōng sī kah tī khut-kun chit bīn (屈筋, *flexor surface*). Chit hō tit-tit hù-bók ũ-sī chēng phok-kut-chih teh ēng, chit

ki tī chêng-bīn, chit ki tī āu-bīn. Chiah ê hù-bók ê tng, sī tui tiú-koan-chat ê téng-bīn pêng khí, chì chng-thâu-á ê thâu-chat ùi-chí.

Ū-sī hā-chi tiòh hō kui ki tiām-chāi, chhin-chhiūⁿ tōa-thúi-kut-chih; nā án-ni, ū-sī i-seng ēng tit-tit hù-bók tui koh-ē-khang khí, kàu kha koh liōng sì gō chhùn ùi-chí. Chit khoán khah-siōng kiò-chòe tng hù-bók. Tīⁿ chit hō tng hù-bók ê hoat-tō, tiòh ēng khah khoah ê tōa, tīⁿ tī seng-khu-nih, iā chiong 8-jī hêng ê tīⁿ-hoat, tui kha-āu-tīⁿ kàu tōa-thúi. Tiòh tīⁿ kàu siū-siong ê ē-bīn. Siū-siong ê só-chāi, m̄-thang tīⁿ bát. Ū-sī ēng hù-bók, iā sòa ēng khan-ín-hoat.

Āu-bīn hù-bók (*Back splint*) : Sī ēng chit phiⁿ tit-tit ê sam, kha-bé tiòh chhòng chit tè khiā-tit, thang khè kha-chiúⁿ-tóe. I ê chok-iōng sī beh i-tī kha-kut-chih, á-sī pát mih kha ê pīⁿ. Nā kēng-kut, á-sī hui-kut ū chih, hù-bók tiòh kàu-giáh tng kè chhek-koan-chat hō i tiām-chāi. Tī kha-bé ê sam, ū ó chit khang, thang hō kha-āu-tīⁿ bián khè-tiòh sam. Tī kha-āu-tīⁿ téng-bīn hit tiâu tōa tiâu kun (*Tendo Achilis*) tiòh ēng mī-hoe chū-teh, hō kha-āu-tīⁿ bōe khè-tiòh sam. Tīⁿ pheng-tōa ê sí, kha-āu-tīⁿ m̄-thang khàm-bát, in-ūi tiòh sí-siōng sūn, kiaⁿ-liáu siⁿ jiòk-siong.

Ū-sī kha ê siang-pêng-piⁿ, iā ēng nng phiⁿ tit-tit hù-bók hō i khah chāi (tē 229 tô) ; ū-sī ēng tèk-piát ê khi-kū lái tiâu kha hō i lī-phū (tē 227 tô) .

Ū-kak ê hù-bók, sī ēng tī siōng-chi-kut, ài hō tiú-koan-chat kiu-khí-lái, koh òe tiām-chāi (tē 230-231 tô) .

Ū-kúi-nā khoán tèk-piát ê hù-bók, tī chia bōe bián-tit tiòh kán-séng kóng.

Carr-sī ê hù-bók : Chit-ê sī beh kah chêng-phok-kut chit chónan chih ê tī-liáu-hoat, (tē 232 tô) .

Khan-ín-hoat (牽引法, *Extension*) :

Ū-sī i-tī bān-sèng koan-chat-iām (慢性關節炎), kut-chih, hoan-chat-thoat-khū (關節脫臼, *dislocation of joint*), i-seng tiòh ēng chit hō khan-ín-hoat. Chit hō khan-ín-hoat ê lí-khì, sī beh hō ū-pīⁿ ê só-chāi, sió-khóa saⁿ-lī, khah bōe sio-bōa, khah òe tiām-tiām chāi-chāi.

1. Tiòh i-seng chí-tēng tui tó-ūi kàu tó-ūi ēng háp-chhùi-ko-pò (合口膏, liām-pò, *adhesive strapping*) .
2. Tiòh ū-pī chit phiⁿ sam pòⁿ-chhùn káu, hit ê khoah tiòh liōng pí pīⁿ-lâng ê kha-chiúⁿ ke chit chhùn khoah. Tjong-ng tiòh chng chit-ê íⁿ-khang. Chit phiⁿ sam kiò-chòe táh-tèng (踏鐙, *stirrup*) ; in-ūi pí kha khah khoah, só-i hit ê pò khah bōe teh-tiòh lái-khòa kap gōa-khòa.
3. Tiòh niú tui téng-bīn háp-chhùi-ko-pò beh liām ê só-chāi khí, kàu kha-chiúⁿ ē-bīn liōng sì chhùn ùi-chí.
4. Háp-chhùi-ko-pò tiòh ka chit tiâu pí tú-á só niú-ê tēng-pē tng, koh tiòh liōng tām-pòh, thang tīⁿ kè hit tè táh-tèng; chit tiâu pò tiòh pí táh-tèng khah khoah óa chit chhùn.
5. Chit tiâu pò tiòh chhu tī toh-téng, liām ê kô-iòh hit bīn tiòh ñg-chiūⁿ téng-bīn. Hit tè táh-tèng, tiòh tú-tú hē tī pò ê tiong-ng. Koh ēng tām-pòh lēng-gōa chit tè ê káp-chhùi-ko-pò, chiong táh-tèng kap hit tiâu pò tãi-seng liām tiâu.
6. Tiòh koh ka háp-chhùi-ko-pò kúi-nā tiâu, nng-chhùn khoah; iā kàu-giáh tng thang tīⁿ kè kha; chhun sì-chhùn tng thang pòⁿ lái saⁿ-tháh.
7. Kha tãi-seng tiòh sóe, chhit hō i ta. Nā ū kha-mng tiòh thì-khí-lái.
8. Hit tiâu tng ê háp-chhùi-ko-pò tiòh hang hō i sio, (tiòh sòe-jī m̄-thang thng-tiòh pīⁿ-lâng) , lái liām tī kha ê lióng-pêng. Tiòh ēng mī-hoe chū tī chiok-koan-chat ê siang-pêng. Háp-chhùi-ko-pò tiòh liām hō tit, m̄-thang oai-chhóah. Táh-tèng tiòh lī kha-chiúⁿ sì chhùn hng.
9. Hiah ê khah té ê háp-chhùi-ko-pò, tiòh liām tī gōa-bīn, hō tng ê pò òe tiâu. Chiah ēng pheng-tōa tīⁿ kha, tui i kha-pôⁿ kàu kha chiáu khàm-bát; kha-āu-tīⁿ m̄-thang khàm-bát. Hit tiâu tng ê háp-chhùi-ko-pò ê téng-bīn hit thâu, tiòh chhun-chhut-lái, liōng nng chhùn tng thang áu-kè-lái pò ê gōa-bīn pêng; iā koh ēng chit tiâu pheng-tōa, tī chia tīⁿ nng saⁿ lìn, hit ê liām-pò khah bōe lut-lòh-khì (tē 233 tô) . Nā án-ni chòe, teh ka tng ê háp-chhùi-ko-pò ê sí, tiòh liōng khah tng nng saⁿ chhùn.

10. Tiòh chiong kha hē tú-tú háp ê pō-ūi, nā ēng chím-thâu á-sī soa-tē-á hē kha-ē, á-sī kha-piⁿ iā hó.
11. Chiong chit tiâu íóng ê soh-á chng kè táh-tèng-nih ê kang, iā phah chit-ê kat hō i tiâu.
12. Chiong hit ê kút-chhia (滑車, *pulley*) kap hō tiâu ê mih hē bîn-chhng-bé hit pêng.
13. Bîn-chhng ê kha óa kha hit pêng, tiòh khè kōaiⁿ, hō pīⁿ-lâng bōe lū-lòh-lái.
14. Chiong táh-tèng ê soh-á hē kút-chhia-téng, iā chiàu i-seng só hoan-hù ê tâng-liōng ê tūi-á, chhòng hō i khan-ín(tē 234,235 tô). I-seng nā bō hoan-hù, chit ê tūi-á, m̄-thang thèh-khí-lái.
15. Chiong chit-ê lī-phē-kè hē kha ê téng-bīn, hō phē bōe teh-tiòh kha.
 Chù-ì : Chòe khan-ín-hoat ê sī, ū sī hāng iàu-kín tiòh sòe-jī, chiū-sī :
 - I. Hit ê tūi-á khan-ín ê lát, tiòh kap kha sì-chiàⁿ tit-tit.
 - II. Hit ê tūi-á, m̄-thang kháp-tiòh mih, á-sī tú tī thō-kha.
 - III. Pīⁿ-lâng ê kha, m̄-thang kháp-tiòh táh-tèng, á-sī bîn-chhng-bé.
 - IV. Pīⁿ-lâng ê kha, m̄-thang hō i chéng; á-sī hiah ê háp-chhùi-ko-pò, m̄-thang hō teh-tiòh chiok-koan-chat líong pêng ê lāi-khòa kap gōa-khòa.

